

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 lutego 2024 r.

Sąd Okręgowy w Warszawie, XXVIII Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: sędzia (del.) Anna Głuszak

Protokolant: Joanna Marciniuk

po rozpoznaniu w dniu 29 lutego 2024 r. w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa D. B.

przeciwko (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W.,

o ustalenie i zapłatę,

I. ustala, że umowa kredyt budowlano-hipoteczny nr (...) zawarta w dniu 3 marca 2011 roku pomiędzy D. B., a Bankiem (...) S.A. z siedzibą w W. - jest nieważna,

II. zasądza od pozwanego (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. na rzecz powoda D. B. kwotę 30 785,90 EUR (trzydzieści tysięcy siedemset osiemdziesiąt pięć euro, dziewięćdziesiąt centów) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 17 stycznia 2022 r. do dnia zapłaty oraz kwotę 10 197,02 zł. (dziesięć tysięcy sto dziewięćdziesiąt siedem złote, dwa grosze) wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie:

- od kwoty 10 192,02 zł od dnia 17 stycznia 2022 r. do dnia zapłaty,

- od kwoty 5,00 zł od dnia 13 sierpnia 2022 r. do dnia zapłaty,

III. obciąża pozwanego (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W. kosztami postępowania i zasądza od pozwanego (...) Bank (...) S.A. z siedzibą w W., na rzecz powoda D. B. zwrot kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa prawnego według stawki minimalnej, wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty, pozostawiając szczegółowe wyliczenie tych kosztów Referendarzowi sądowemu.

Sygn. akt XXVIII C 2534/22

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 29 lutego 2024 roku

Pozwem z dnia 25 stycznia 2022 roku (data wpływu do Biura Podawczego Sądu k. 3) powód D. B., wniósł w roszczeniu głównym o :

- ustalenie, że umowa kredyt budowlano-hipoteczny nr (...) zawarta w dniu 3 marca 2011 roku, pomiędzy powodem a pozwanym jest nieważna;
- zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 30.785,90 EUR wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 17 stycznia 2022 roku do dnia zapłaty;
- zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 10.197,02 PLN wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 17 stycznia 2022 roku do dnia zapłaty.

Powód zgłosił również żądanie ewentualne bliżej opisane w petitum pozwu.

Ponadto powód wniósł o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych w wysokości trzykrotności stawki minimalnej określonej stosownymi przepisami wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od dnia uprawomocnienia się orzeczenia, którym je zasądzono (pozew k. 3-42v, ponownie wniesiony pozew k. 95-132v).

Odpis pozwu został doręczony pozwanemu w dniu 12 sierpnia 2022 roku (elektroniczne potwierdzenie odbioru k. 286).

W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o zawieszenie postępowania w niniejszej sprawie na podstawie art. 177 § 1 pkt 1 k.p.c. do czasu rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy zagadnienia prawnego w sprawie III CZP 11/21, o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. Ponadto pozwany podniósł zarzut przedawnienia roszczeń powoda oraz zakwestionował status konsumenta powoda (odpowiedź na pozew k. 184-215).

Sąd na rozprawie w dniu 23 listopada 2023 roku oraz na rozprawie w dniu 29 lutego 2024 roku przesłuchał powoda w charakterze strony (zeznania powoda na rozprawie w dniu 23 listopada 2021 roku k. 322v-323v, zeznania powoda na rozprawie w dniu 29 lutego 2024 roku k. 608v).

Na rozprawie strony podtrzymywały dotychczasowe stanowiska w sprawie. Na rozprawie w dniu 23 listopada 2023 roku pełnomocnik pozwanego wniósł o zobowiązanie powoda do złożenia KPiR za czas od listopada 2012 roku do listopada 2023 roku, celem zbadania jakie koszty z kredytowanej nieruchomości były wliczane w koszty prowadzenia działalności gospodarczej przez powoda (wniosek pełnomocnika pozwanego na rozprawie w dniu 23 listopada 2021 roku k. 323v).

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 7 lutego 2011 roku D. B. złożył wniosek kredytowy w którym wniósł o udzielenie kredytu w wysokości 170.000,00 zł. Jako wnioskowaną walutę kredytu wskazano PLN indeksowany w EUR, jako wnioskowaną walutę wypłaty kredytu wskazano PLN, natomiast jako wnioskowaną walutę spłaty wskazano EUR. Powód oświadczył, że został poinformowany o ponoszeniu ryzyka zmiany stopy procentowej, polegającego na tym, że w wyniku niekorzystnej zmiany stopy procentowej może ulec zwiększeniu comiesięczna rata spłaty kredytu oraz koszt obsługi zaciągniętego zobowiązania i że jest świadomy ponoszenia ryzyka związanego z wybranym przez siebie produktem kredytowym. Dodatkowo powód oświadczył, że został poinformowany o kosztach obsługi kredytu w przypadku zmiany kursu waluty kredytu tj. o możliwości wzrostu raty kapitałowo-odsetkowej oraz zadłużenia z tytułu kredytu wyrażonej w złotych polskich. Informacja ta została mu przedstawiona w postaci symulacji wysokości rat kredytu (wniosek kredytowy k. 226-228v).

W dniu 3 marca 2011 roku D. B. (dalej „Kredytobiorca”) zawarł umowę Kredyt budowlano-hipoteczny nr (...) (dalej „Umowa”) z pozwanym bankiem (wówczas pod nazwą Bank (...) S.A. z siedzibą w W.) (dalej też „Bank”).

Pozwany udzielił stronie powodowej kredytu w kwocie 180.000,00 PLN indeksowanego do EUR (§ 1 ust. 1 pkt 1) na okres 240 miesięcy (§ 1 ust. 1 pkt 14) przeznaczonego na budowę lokalu mieszkalnego nr (...), położonego we W., ul. (...), przez Inwestora Zastępczego (§ 1 ust. 1 pkt 6 i § 1 ust. 2).

Zgodnie z § 1 ust. 1 pkt 2 umowy w przypadku kredytu indeksowanego do waluty obcej wypłata kredytu miała nastąpić w złotych. Zasady dotyczące przeliczania wysokości kredytu, kwoty wypłaty oraz kwoty spłaty i stosowanych przez Bank kursów walut obcych oraz spreadu walutowego zawierał załącznik nr 6 do niniejszej umowy.

Marża kredytu miała wynosić 2,70% w stosunku rocznym, która miała być stała w całym okresie kredytowania, z zastrzeżeniem treści pkt 9 (§ 1 ust. 1 pkt 8 umowy). Natomiast marża dodatkowa, zwiększająca marżę kredytu, do czasu prawomocnego wpisu hipoteki na rzecz Banku do księgi Wieczystej wynosiła 1,50% w stosunku rocznym (§ 1 ust. 1 pkt 9 umowy).

Stopa referencyjna EROIBOR 3m dla EUR z dnia 5 lutego 2011 roku i aktualna na dzień sporządzania umowy przez Bank wynosiła 1,087% w stosunku rocznym (§ 1 ust. 1 pkt 10 umowy).

Roczna zmienna stopa procentowa (suma Marży Kredytu i stopy referencyjnej) na dzień sporządzania umowy przez Bank wynosiła 3,787% (§ 1 ust. 1 pkt 11 umowy).

Rzeczywista Roczna Stopa Procentowa w skali roku miała wynosić 3,86% zgodnie z założeniami określonymi w § 6 w części II Umowy (§ 1 ust. 1 pkt 12 umowy).

Szacunkowy całkowity koszt udzielonego kredytu wynosić miał 76.490,80 PNL zgodnie z założeniami określonymi w § 6 w części II Umowy (§ 1 ust. 1 pkt 13 umowy).

Splata kredytu miała następować w równych ratach kapitałowo-odsetkowych (§ 1 ust. 1 pkt 16 umowy).

Waluta spłaty kredytu: EUR (euro) (§ 1 ust. 1 pkt 19).

Kredyt zostanie uruchomiony przez bank w złotych lub, na wniosek kredytobiorcy, w walucie do jakiej kredyt jest indeksowany z zastrzeżeniem, że waluta indeksacji jest zgodna z walutą finansowej transakcji (celem finansowania) (§ 4 ust. 6).

W przypadku, gdy spłata kredytu indeksowanego do waluty obcej następuje w PLN (polski złoty) przeliczenie raty wyrażonej w walucie obcej na złote następuje według kursu sprzedaży waluty, do której indeksowany jest kredyt, obowiązującego w banku w dniu faktycznej spłaty (obciążenia rachunku) raty zgodnie z tabelą przy czym bierze się pod uwagę ostatniej tabelę tego dnia (§ 7 ust. 5).

W przypadku, gdy spłata kredytu indeksowanego do waluty obcej następuje w tej walucie obcej (walucie indeksacji) kredytobiorca zobowiązany jest zapewnić na rachunku bankowym wystarczającą kwotę środków w walucie obcej (walucie indeksacji) do pokrycia wymagalnych należności banku z tytułu kredytu (§ 7 ust. 6).

W przypadku, gdy kredytobiorca, w chwili zawierania umowy, wybrał walutę PLN jako walutę spłaty kredytu indeksowanego do waluty obcej kredytobiorca ma możliwość, po złożeniu wniosku, zmiany waluty spłaty kredytu na walutę indeksacji. Zmiana waluty spłaty może być dokonana raz w całym okresie kredytowania. W przypadku zmiany waluty spłaty kredytu na walutę indeksacji lub wybrania, w chwili zawarcia umowy, waluty obcej jako waluty spłaty kredytu, wyłącza się stosowanie art. 358 k.c., tj. kredytobiorca nie jest uprawniony do spłaty kredytu w PLN (§ 7 ust. 8).

Załączniki stanowiące integralną część umowy: załącznik nr 4 – Informacja o ponoszeniu ryzyka walutowego (§ 15 ust. 9 lit. d), załącznik nr 6 – Zasady funkcjonowania kredytu indeksowanego do waluty obcej (§15 ust. 9 lit. f) (umowa k. 46-51v, k. 137-142v, k. 220-222v).

Załącznik nr 4 – Informacja o ponoszeniu ryzyka walutowego posiadał następującą treść.

Niniejszym potwierdzam, otrzymanie poniższej informacji zawierającej symulację pokazującą wpływ zmiany kursu walutowego na kwotę miesięcznej raty kredytu:

- Miesięczna rata wynosi 1.071,00 złotych przy kursie 3,7639 złotych za 1 EUR i wysokości zmiennej stopy procentowej 3,787% - na dzień sporządzenia umowy,

- Miesięczna rata kredytu wynosi 1.590,00 złotych przy założeniu, że zmienna stopa oprocentowania wynosi 6,34%, a kwota kredytu wynosi 120% kwoty kredytu tj. 216.000,00 złotych – na dzień sporządzenia umowy,

- Różnica pomiędzy miesięczną ratą kredytu wyliczoną dla najwyższego kursu złotego do waluty indeksacji w okresie ostatnich 12 pełnych miesięcy [31.12.2009 r. - 31.12.2010 r.] a miesięczną ratą kredytu wyliczoną dla najniższego kursu

złotego do waluty indeksacji w okresie ostatnich 12 pełnych miesięcy [31.12.2009 r. - 31.12.2010 r.] wynosi 97,00 zł [rata w złotych dla najwyższego kursu minus rata w złotych dla najniższego kursu]

- Miesięczna rata kredytu wynosi 1.166,00 złotych przy założeniu, że nastąpiła zmiana spreadu walutowego w wysokości odpowiadającej różnicy między maksymalnym i minimalnym spreadem walutowym w okresie od 28.02.2010 r. do 28.02.2011 r. [minimalny spread walutowy 8,6% - maksymalny spread walutowy 8,89%]

Niniejszym poświadczam, że zapoznałem się z powyższą informacją dla kredytobiorcy o skutkach związanych z ryzykiem walutowym i podpisem złożonym poniżej poświadczam odebranie niniejszego dokumentu (załącznik nr 4 k. 54, k. 145, k. 223v).

Załącznik nr 6 – Zasady funkcjonowania kredytu indeksowanego do waluty obcej posiadał następującą treść.

Bank dokonuje przeliczenia uruchomionej kwoty kredytu, o której mowa w par. 1 ust. 1 I części Umowy po kursie kupna waluty obcej, określonej w tabeli na moment dokonania uruchomienia kredytu przez bank (pkt 2).

Bank określa wysokość kursu kupna i sprzedaży waluty indeksacji kredytu, który ma zastosowanie do przeliczenia kwoty uruchamianego kredytu i obliczania należności z tytułu rat kredytu i odsetek w sposób następujący: 1. Bank bazuje na średnim kursie danej waluty ogłaszanych w poprzednim dniu roboczym przez Narodowy Bank Polski, który określony jest zgodnie z § 2 pkt 1 i 2 uchwały nr 51/2002 zarządu Narodowego Banku Polskiego z dnia 23 września 2002 r. w sprawie sposobu wyliczania i ogłaszania bieżących kursów walut obcych. 2. Do określenia własnego kursu kupna i sprzedaży waluty w tabeli kursów walut dla kredytów/pożyczek bank stosuje odchylenia od średniego kursu danej waluty, określanej przez Narodowy Bank Polski. Różnica pomiędzy kursem kupna a kursem sprzedaży waluty wynosi maksymalnie 10% od wartości obu kursów waluty. Różnica ta stanowi spread walutowy (pkt 3).

Wysokość kursu kupna z dnia uruchomienia kredytu ma wpływ na wyrażenie wysokości zadłużenia z tytułu zaciąganego kredytu w walucie indeksacji (pkt 4).

Należności pozostające do spłaty z tytułu rat kredytu i odsetek określone są w harmonogramie w walucie indeksacji i w dacie spłaty podlegają przeliczeniu na złote według obowiązującego w tej dacie kursie sprzedaży waluty obcej określonej w tabeli (pkt 5).

Wysokość comiesięcznych należności wynikających z kwoty zaciągniętego kredytu uzależniona jest od wysokości zadłużenia z tytułu zaciągniętego kredytu, okresu kredytowania, kursu sprzedaży waluty indeksacji kredytu, który zależy od wysokości spreadu walutowego stosowanego przez bank, wysokości oprocentowania kredytu (pkt 6) (załącznik nr 6 k. 55, k. 146, k. 224).

Wypłata kredytu nastąpiła w dniu 12 kwietnia 2011 roku w złotych. Bank przeliczył kwotę wypłaty, tj. 180.000,00 zł, na równowartość kwoty 47.874,89 EUR. Powód uiścił na rzecz bank:

- kwotę 22.091,29 EUR z tytułu spłaty kapitału kredytu w okresie od 5 maja 2011 roku do dnia 8 listopada 2021 roku;
- kwotę 8.691,47 EUR tytułem spłaty odsetek umownych w okresie od dnia 5 maja 2011 roku do dnia 8 listopada 2021 roku;
- kwotę 3,14 EUR tytułem spłaty odsetek karnych w okresie od dnia 5 stycznia 2013 roku do dnia 9 listopada 2021 roku;
- kwotę 567,53 PLN zapłaconą w dniu 5 grudnia 2014 roku z tytułu składki na ubezpieczenie grupowe;
- kwotę 9.629,49 PLN stanowiącą sumę składek na ubezpieczenie grupowe na życie, zapłaconych w okresie od dnia 12 kwietnia 2011 roku do dnia 8 stycznia 2019 roku (opinia o produkcie hipotecznym k. 60-65v, k. 151-156v).

W piśmie z dnia 11 stycznia 2022 roku (data stempla pocztowego k. 68), doręczonym pozwanemu w dniu 12 stycznia 2022 roku (data doręczenia k. 69v), powód wezwał pozwanego bank do zapłaty w nieprzekraczalnym terminie 3 dni od dnia otrzymania wezwania:

- kwotę 31.510,47 EUR (kapitał oraz odsetki), uiszczone przez Kredytobiorcę w okresie do dnia 8 listopada 2021 roku;
- kwotę 3,14 EUR (odsetki karne), uiszczone przez Kredytobiorcę w okresie do dnia 9 listopada 2021 roku;
- kwotę 10.192,02 PLN (składka na ubezpieczenie, składka na ubezpieczenie nieruchomości), uiszczone przez Kredytobiorcę w okresie do dnia 8 stycznia 2019 roku.

Jako podstawę żądania zapłaty ww. kwot wskazano bezpodstawne wzbogacenie pozwanego w związku z nieważnością umowy oraz bezskutecznością postanowień umowy (wezwanie do zapłaty k. 66-66v, potwierdzenie nadania k. 68, śledzenie przesyłki k. 69-70v).

Powód po pouczeniu przez Sąd doręczonym na piśmie, złożył ustnie oświadczenie o chęci unieważnienia ww. umowy i rezygnacji z możliwości potwierdzania niedozwolonych postanowień umownych (oświadczenie powoda na rozprawie w dniu 23 listopada 2023 roku k. 323).

W 2011 roku powód zamierzał wybudować lokal mieszkalny, w którym chciał zamieszkać w związku z rozwodem. Bank przedstawił kredyt w EUR jako korzystniejszą opcję, ze względu na promocje oferowane w tamtym czasie przez pozwanego (marża oraz prowizja). Nie wyjaśniono przy tym, w jaki sposób Bank będzie ustalał kurs EUR, nie przedstawiono też żadnych wykresów, historycznych kursów waluty, czy symulacji, obrazujących ryzyko kursowe związane z tego rodzaju umową kredytu, które uwzględniałaby w sposób kompleksowy nie tylko wysokość poszczególnych rat, ale też wysokość pozostałego do spłaty salda zadłużenia wyrażonego w PLN oraz ich wpływ na łączne koszty kredytu. Powód nie został poinformowany o nieograniczonym ryzyku kursowym, nie wytłumaczono mu mechanizmu indeksacji. Powód zaufała Bankowi. Umowa nie była negocjowana, została zawarta z wykorzystaniem wzorca umownego stosowanego przez pozwanego.

Początkowo kredyt spłacany był w PLN, natomiast po wejściu w życie tzw. ustawy antyspreadowej powód zaczął spłacać kredyt w EUR.

W dacie zawarcia umowy powód był konsumentem. Powód mieszka w kredytowanej nieruchomości, która nigdy nie była wynajmowana ani wdzierżawiona. W lokalu mieszkalnym zarejestrowana jest działalność gospodarcza powoda. Strona powodowa prowadziła działalność gospodarczą poza kredytowaną nieruchomością. Powód przekształcił działalność gospodarczą w sp. z o.o., gdzie posiada udziały. Powód wykonuje usługi dla tej spółki oraz zasiada w zarządzie spółki. W miejscu siedziby spółki powód nie mógł zarejestrować swojej działalności, w związku z czym postanowił zarejestrować działalność gospodarczą w domu. Powód nie odliczał w ramach działalności rat kredytu i odsetek. Powód od 2018 roku wlicza połowę czynszu za mieszkanie do KPiR, w ramach optymalizacji podatkowych. Nieruchomość nie była ujęta w ewidencji środków trwałych (zeznania powoda na rozprawie w dniu 23 listopada 2023 roku k. 322v-323v, uzupełniające zeznania powoda na rozprawie w dniu 29 lutego 2024 roku k. 608v, zaświadczenie o wpisie działalności gospodarczej k. 236, zaświadczenie o numerze identyfikacyjnym REGON k. 236, wydruk z CEIDG k. 237, informacja o prowadzonej działalności gospodarczej k. 245, podatkowe księgi przychodów i rozchodów k. 341-494, umowa o współpracy nr (...) k. 496-497, decyzje w sprawie wymiaru podatku od nieruchomości k. 499-507, zeznania podatkowe k. 509-586v, lista środków trwałych k. 588-600, karta informacyjna KRS k. 602-606v) .

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił przede wszystkim na podstawie powołanych wyżej dowodów z dokumentów, uznając je za wiarygodne w całości. Przy ustalaniu stanu faktycznego Sąd oparł się także na zeznaniach powoda przesłuchanego w charakterze strony, uznając ten dowód za wiarygodny całości. Czyniąc ustalenia faktyczne, Sąd uwzględnił także zgodne twierdzenia stron w trybie art. 229 k.p.c. oraz twierdzenia strony, którym przeciwnik nie przeczył w trybie art. 230 k.p.c.

Sąd nie poczynił ustaleń faktycznych w oparciu o pozostałe, niewymienione w stanie faktycznym, a przedłożone przez strony do akt sprawy dokumenty uznając ich treść za nieprzydatną dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy (art. 227 k.p.c.).

Na rozprawie w dniu 23 listopada 2023 roku, w związku z cofnięciem wniosku o zawieszenie postępowania przez pełnomocnika pozwanego (oświadczenie pełnomocnika pozwanego na rozprawie w dniu 23 listopada 2023 roku k. 322), Sąd postanowił umorzyć postępowanie w przedmiocie zawieszenia postępowania (postanowienie – rozprawa w dniu 23 listopada 2023 roku k. 322v).

Sąd pominął na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c. dowód ze zeznań świadków A. B., M. I. i J. D. zawnioskowany przez pełnomocnika pozwanego (postanowienie - protokół rozprawy k. 608v, k. 609), jako mających częściowo wykazywać fakty wykazane zgodnie z twierdzeniami wnioskodawcy a częściowo fakty nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy. Dodatkowo wskazać należy, iż wezwany świadek A. B. nie stawił się na rozprawę (wezwanie świadka na rozprawę k. 326-327v).

Sąd oddalił na podstawie art. 235² § 1 pkt 2 k.p.c. dowody z opinii biegłych uznając je za nieistotne dla rozstrzygnięcia sprawy (postanowienie - protokół rozprawy k. 608v).

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Powództwo w zakresie roszczenia głównego, tj. roszczenia o ustalenie nieważności przedmiotowej umowy o kredyt łączącej strony postępowania oraz roszczenie o zapłatę z tego tytułu, zasługiwało na uwzględnienie w całości.

Wobec powyższego Sąd w ogóle nie orzekał w przedmiocie żądania ewentualnego, zgłoszonego przez powoda.

Decydujący dla określenia niedozwolonego charakteru warunków umowy jest moment zawarcia umowy (tak m.in. w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 roku, sygn. akt V CSK 382/18, LEX 2771344). Oznacza to, że późniejsze ewentualne zmiany umowy (tj. aneksy) lub regulaminu nie mają prawnego znaczenia w kwestii oceny, czy postanowienia umowy są niedozwolone. Ponadto jak zostało wskazane dla oceny niedozwolonego charakteru postanowień zawartych w umowie decydujący jest moment jej zawarcia – co wynika także z art. 4 Dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 roku w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. UE. L Nr 95, str. 29). Zgodnie bowiem ze wskazanym przepisem Dyrektywy nieuczciwy charakter warunków umowy jest określany z uwzględnieniem rodzaju towarów lub usług, których umowa dotyczy i z odniesieniem, w momencie zawarcia umowy.

Zgodnie z przepisem art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 roku – Prawo bankowe (dalej też jako „UPrB”) - w brzmieniu obowiązującym w dniu zawarcia spornej Umowy – przez umowę kredytu bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji kredytobiorcy na czas oznaczony w umowie kwotę środków pieniężnych z przeznaczeniem na ustalony cel, a kredytobiorca zobowiązuje się do korzystania z niej na warunkach określonych w umowie, zwrotu kwoty wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami w oznaczonych terminach spłaty oraz zapłaty prowizji od udzielonego kredytu. Stosownie do art. 69 ust. 2 cytowanej ustawy umowa kredytu powinna być zawarta na piśmie i określać w szczególności: strony umowy, kwotę i walutę kredytu, cel, na który kredyt został udzielony, zasady i termin spłaty kredytu, wysokość oprocentowania kredytu i warunki jego zmiany, sposób zabezpieczenia spłaty kredytu, zakres uprawnień banku związanych z kontrolą wykorzystania i spłaty kredytu, terminy i sposób postawienia do dyspozycji kredytobiorcy środków pieniężnych, wysokość prowizji, jeżeli umowa ją przewiduje, warunki dokonywania zmian i rozwiązania umowy.

Z powyższego wynika, że umowa kredytu jest umową nazwaną, dwustronnie zobowiązującą. Na jej podstawie bank zobowiązuje się oddać do dyspozycji drugiej strony – kredytobiorcy kwotę środków pieniężnych (kwotę kredytu), a kredytobiorca zobowiązuje się zwrócić kwotę wykorzystanego kredytu wraz z odsetkami. Uprawnienie kredytobiorcy polega na tym, że może domagać się od banku wypłaty kredytu a obowiązek polega na tym, że ma zwrócić wypłaconą

mu kwotę wraz z odsetkami. Umowa kredytu jest umową odpłatną, gdyż na kredytobiorcę nakłada obowiązek zapłacenia bankowi odsetek oraz prowizji, które mają charakter wynagrodzenia za korzystanie ze środków pieniężnych banku. Ponadto jest to umowa konsensualna, czyli dochodzi do skutku w wyniku samego uzgodnienia przez strony jej podstawowych postanowień. Przedmiotem kredytu musi być określona kwota pieniężna. W umowie muszą być także określone zasady spłaty sumy kredytu.

Ponadto wskazać należy, iż sporna Umowa o kredyt hipoteczny została zawarta przed zmianą ustawy Prawo bankowe, dokonaną ustawą z dnia 29 lipca 2011 r. (Dz.U. z 2011 roku, Nr 165, poz. 984), na mocy której dodano art. 69 ust. 2 pkt 4a UPrB, zgodnie z którym w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, umowa kredytu powinna zawierać szczegółowe zasady określenia sposobów i terminów ustalania kursu wymiany walut, na podstawie którego w szczególności wyliczana jest kwota kredytu, jego transz i rat kapitałowo-odsetkowych oraz zasady przeliczania na walutę wypłaty albo spłaty kredytu. Ustawa ta wprowadziła także uregulowanie, zawarte w art. 69 ust. 3 zdanie 1 UPrB, zgodnie z którym w przypadku umowy o kredyt denominowany lub indeksowany do waluty innej niż waluta polska, kredytobiorca może dokonywać spłaty rat kapitałowo-odsetkowych bezpośrednio w tej walucie oraz dokonać przedterminowej spłaty pełnej lub częściowej kwoty kredytu bezpośrednio w tej walucie.

Powyższe przepisy nie stanowią ustawowej definicji kredytu indeksowanego lub denominowanego. Przyjmuje się jednak, że kredyt denominowany lub indeksowany do waluty obcej to kredyt udzielony w złotych polskich, którego kwota jest odnoszona do waluty obcej. Kredyt taki jest kredytem złotowym, z tym, że na skutek denominacji lub indeksacji, saldo kredytu wyrażane jest w walucie obcej, do której kredyt został denominowany lub indeksowany. Kredytobiorca może dokonywać spłaty rat kredytu bądź w walucie, do której kredyt został denominowany lub indeksowany bądź w walucie polskiej, po przeliczeniu raty wyrażonej w walucie. Wypłata kredytu indeksowanego lub denominowanego do waluty obcej następuje w złotych polskich, zaś operacja z walutą obcą dokonywana jest jedynie „na papierze” dla celów księgowych, do faktycznego przekazania wartości dewizowych nie dochodzi. Do faktycznego obrotu dewizowego dochodzi dopiero wówczas, gdy strony uzgodnią, że spłata kredytu przez kredytobiorcę następować będzie w walucie, do której kredyt indeksowano lub denominowano.

Mając powyższe na uwadze dokonać należy rozróżnienia pomiędzy kredytem indeksowanym do waluty obcej, a kredytem czysto walutowym. W przeciwieństwie do kredytu indeksowanego, kredyt walutowy to kredyt udzielony w innej niż PLN walucie, a zatem również w tej walucie wypłacany i spłacany. W niniejszej sprawie z uwagi na to, iż środki finansowe zostały wypłacone powoda w walucie polskiej oraz Umowa przewidywała, że w takiej też walucie powód będzie spłacać raty kapitałowo-odsetkowe, z całą pewnością należy mówić o kredycie indeksowanym, nie zaś kredycie walutowym.

Podkreślić należy, iż zastosowany w Umowie mechanizm indeksacji nie zmieniał kwoty i waluty kredytu, wyrażonej w PLN, a stanowił on jedynie klauzulę przeliczeniową, mocą której strony ustaliły, że zobowiązanie wyrażone w walucie polskiej w dniu uruchomienia kredytu, a zatem z chwilą wykonania zobowiązania Banku do wypłaty kredytu (co nastąpić mogło w PLN), miało zostać przeliczone na walutę obcą - na EUR, Kredytobiorca zobowiązany był do dokonania spłaty kredytu - przy czym wysokość rat, uiszczanych w PLN, obliczona miała być według kursu EUR.

Zgodnie z jednolitą linią orzecznictwa Sądu Najwyższego, przed wejściem w życie ww. ustawy z dnia 29 lipca 2011 roku, tzw. „ustawy antyspreadowej”, dopuszczalne było na zasadzie swobody umów zaciągnięcie zobowiązania kredytowego w walucie obcej z równoczesnym zastrzeżeniem, że wypłata i spłata kredytu będzie dokonywana w walucie krajowej (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 25 marca 2011 roku, IV CSK 377/10; z dnia 29 kwietnia 2015 roku, V CSK 445/14; z dnia 22 stycznia 2016 roku, I CSK 1049/14; z dnia 27 lutego 2019 roku, II CSK 19/18 oraz z dnia 11 grudnia 2019 roku, V CSK 382/18). Argumentem przemawiającym za dopuszczalnością zawierania umów o kredyt indeksowany przed wejściem w życie ww. ustawy nowelizującej było właśnie wprowadzenie do ustawy Prawo bankowe przepisu dotyczącego kredytów indeksowanych do waluty innej niż polska. Racjonalny ustawodawca nie wprowadziłby bowiem do porządku prawnego umowy, co do której zachodzi przesłanka do stwierdzenia jej nieważności.

Umowa kredytu indeksowanego, przewidującego spread walutowy, mieściła się zatem w konstrukcji ogólnej umowy kredytu bankowego i stanowiła jej możliwy wariant (art. 353¹ k.c. w związku z art. 69 UPrB).

Mając na uwadze treść postanowień w niniejszej Umowie Sąd uznał, że określono w niej kwotę w złotych polskich, która podlegać będzie wypłacie kredytobiorcy, zaś jakiej kwocie w EUR będzie odpowiadać ta kwota, miało zostać ustalone w dniu uruchomienia kredytu. Zauważyć należy, iż powód był zainteresowany otrzymaniem kwoty w złotych polskich i otrzymał taką kwotę, na jaką się z pozwanym Bankiem umówił. Kwota otrzymanego kredytu była zatem znana. Określona w umowie kwota została powodowi faktycznie wypłacona. Natomiast strony w Umowie ustaliły, że wartość wypłaconej w PLN kwoty (saldo kredytu) zostanie przeliczona do EUR według kursu kupna walut określonego w Tabeli Kursów.

Samo wprowadzenie do Umowy postanowienia przewidującego mechanizm indeksacji - z wyżej wskazanych już względów - w ocenie Sądu, nie było sprzeczne z treścią art. 69 ust. 1 i 2 UPrB, gdyż nie naruszało zasady swobody umów, wyrażonej w art. 353¹ k.c. Natomiast inną kwestią jest sposób określenia przez pozwanego Bank mechanizmu indeksacji poprzez odesłanie do kursów walut, ustalanych w Tabelach kursowych, tworzonych przez Bank.

Sąd ocenił, że przedmiotowa umowa nie jest nieważna z powodu rażącego naruszenia zasad współzycia społecznego (art. 58 § 2 k.c.). Stwierdzenie nieważności czynności prawnej z powodu jej sprzeczności z zasadami współzycia społecznego może nastąpić jedynie w wyjątkowych wypadkach. W ocenie Sądu, powód nie wykazał, aby w niniejszej sprawie zachodził taki wyjątkowy wypadek, w szczególności, aby znajdował się on w anormalnej sytuacji w chwili zawierania Umowy, bądź aby z uwagi na cechy osobowe nie był w stanie zrozumieć treści czynności prawnej.

Zdaniem Sądu, podstawy nieważności zawartej przez strony umowy kredytowej nie stanowią także przepisy art. 58 k.c. w zw. z art. 353¹ k.c. Sąd Okręgowy podziela w tym przedmiocie stanowisko zaprezentowane przez Sąd Apelacyjny w Warszawie w uzasadnieniu wyroku z dnia 16 grudnia 2022 roku w sprawie o sygn. akt V ACa 128/22. Zgodnie z tym stanowiskiem, przyjęty w umowie sposób określenia świadczeń, odwołujący się do wskaźników publikowanych we własnej tabeli kursów banku, która ma charakter ogólny i reguluje stosunki danego rodzaju, analogicznie jak w przypadku cenników powszechnie stosowanych przez przedsiębiorców w relacjach z ich kontrahentami, co do zasady nie powinien być uznany za sprzeczny z bezwzględnie obowiązującymi przepisami prawa. Tego rodzaju klauzule zostały wymienione przez ustawodawcę w art. 385³ k.c. jako niedozwolone klauzule umowne, co uzasadnia tezę, iż - co do zasady - nie są one traktowane przez ustawodawcę jako bezwzględnie zabronione.

W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego klauzule przewidujące indeksację wedle kursów walut określonych przez bank bez wskazania w umowie obiektywnych kryteriów ich ustalania oceniano jako niedozwolone postanowienia umowne w rozumieniu art. 385¹ k.c. (por. uzasadnienia wyroków Sądu Najwyższego: z 22.01.2016 r., I CSK 1049/14, z 1.03.2017 r., IV CSK 285/16, z 19.09.2018 r., I CNP 39/17, z 24.10.2018 r., II CSK 632/17, z 13.12.2018 r., V CSK 559/17, z 4.04.2019 r., III CSK 159/17, z 9.05.2019 r., I CSK 242/18, z 27.11.2019 r. II CSK 483/18, z 29.10.2019 r. IV CSK 309/18 oraz z 11.12.2019 r., V CSK 382/18).

W uchwale z 28 kwietnia 2022 r. w sprawie III CZP 40/22 Sąd Najwyższy wskazał wprost, że postanowienia, w których kredytodawca jest upoważniony do jednostronnego oznaczenia kursu waluty właściwej do wyliczenia wysokości zobowiązania kredytobiorcy oraz ustalenia wysokości rat kredytu, jeżeli z treści stosunku prawnego nie wynikają obiektywne i weryfikowalne kryteria oznaczenia tego kursu nie są dotknięte sankcją nieważności, ale - jeśli spełniają kryteria uznania ich za niedozwolone postanowienia umowne - nie wiążą konsumenta w rozumieniu art. 385¹ k.c.

Wobec powyższego Sąd Okręgowy podziela pogląd, że sankcja określona w art. 385¹ § 1 k.c. winna być traktowana jako *lex specialis* wobec sankcji z art. 58 § 1 k.c. (por. K. Osajda, w: Kodeks cywilny. Komentarz, uwagi do art. 353¹; por. M. Safjan, w: Kodeks cywilny. Tom I. Komentarz. Art. 1-449¹⁰, red. K. Pietrzykowski, uwagi do art. 353¹).

W ocenie Sądu ww. umowa jest nieważna dlatego, że jej postanowienia dotyczące indeksacji - w zakresie, w jakim odsyłają do kursów waluty ustalonych jednostronnie przez Bank w Tabelach kursowych stanowią klauzule abuzywne - co w przypadku konsumentów prowadzi do konieczności uznania umowy za nieważną.

Przenosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy, wskazać należy, iż w przedmiotowej umowie kredytu strony wprawdzie określiły wzajemne świadczenia (w tym kwotę do wypłaty w PLN oraz oprocentowanie, w oparciu o które ustalona miała być kwota do spłaty), jednak postanowienia klauzul indeksacyjnych, w związku z przyznaniem wyłącznie Bankowi uprawnienia do ustalania kursów walut w Tabeli kursów, dawały stronie pozwanej możliwość dowolnej i nieograniczonej żadanymi postanowieniami umownymi zmiany wysokości świadczenia.

Jako rażąco naruszające równowagę kontraktową między stronami Sąd uznał następujące postanowienia umowne: **§ 1 ust. 1 umowy i § 7 ust. 5 zdanie drugie oraz pkt 2, 3 i 5 załącznika nr 6 do umowy.**

W umowie kredytu nie ma precyzyjnych zasad, którymi Bank miał się kierować przy ustalaniu kursów. Nie ma również przepisów prawa, które wpływają na sposób określania kursu przez pozwanego. Bank nie ma wpływu na wysokość kursów stosowanych na rynkach walutowych, lecz sposób określania kursów stosowanych przez Bank dla poszczególnych transakcji w świetle umowy jest niczym nieograniczony. Kryteria rynkowe i potencjalny wpływ nadzoru finansowego nie stanowią tu wystarczającej granicy. Ustalenie kursu na zbyt niskim (w przypadku kupna) lub zbyt wysokim (w przypadku kursu sprzedaży) poziomie nie musi spowodować rezygnacji kontrahentów banku z transakcji walutowych już tej przyczyny, iż zgodnie z umową są zobowiązane do zawierania takich transakcji. Bank może także ustalić równocześnie kilka tabeli kursów i stosować je w zależności od rodzaju transakcji (a więc inny kurs stosować dla transakcji kantorowych, inny dla skupu/sprzedaży dokonywanej za pośrednictwem rachunków bankowych, zaś jeszcze inny dla obliczeń związanych z udzielaniem i spłatą kredytów).

Wskazane w umowie, podstawy określania wysokości świadczeń stron mają charakter bardzo nieprecyzyjny. W umowie nie zostały podane reguły, zgodnie z którymi bank miał ustalać parametry w Tabeli kursów walut obcych obowiązującej w Banku. Kwestia ta uniemożliwia konsumentowi sprawdzenie prawidłowości danych przyjmowanych przez bank przy ustalaniu tabeli. Postanowienia załącznika nr 6 do umowy określające wysokość kursu i kupna waluty indeksacji kredytu nie zawierały precyzyjnych reguł czy wzoru pozwalających na weryfikację kursu.

Kwota podlegająca zwrotowi przez kredytobiorcę nie jest w umowie ściśle oznaczona, jak również nie są wskazane obiektywne zasady jej określenia. W przedmiotowej sprawie należało mieć na uwadze, że kwestionowane postanowienie umowne tj. pkt 3.2 załącznika nr 6 do umowy było już przedmiotem kontroli przez Sąd Okręgowy w Warszawie - Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów, który w wyroku z dnia 25 czerwca 2014 roku, wydanym w sprawie o sygnaturze akt VI ACa 1930/13, uznał je za niedozwolone i zakazał Bankowi (...) S.A. w W. ich wykorzystywania w obrocie z konsumentami m.in. postanowień wzorca umowy o następującej treści.

Na podstawie powyższego prawomocnego wyroku w dniu 25 kwietnia 2016 roku powyższe postanowienie wpisane zostało do rejestru klauzul niedozwolonych, prowadzonego przez Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów, pod pozycją nr 6380.

W uzasadnieniu ww. wyroku z dnia 25 czerwca 2014 roku Sąd Okręgowy w Warszawie – Sąd Apelacyjny w Warszawie zważył, że „w formule stosowanej przez pozwanego we wzorcu umowy zachodzi sprzeczność i nie sposób określić, którego kursu w istocie dotyczy 10%. Jeśli nawet możliwe byłoby oznaczenie takiego kursu walut, to wymagałoby to interwencji specjalisty. (...) Taki natomiast mechanizm ustalania własnego kursu waluty przez pozwanego Bank, który wymaga pomocy biegłego, w sposób oczywisty sprzeczny jest z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interes konsumenta. Przez dobre obyczaje należy rozumieć normy etyczne i zwyczajowe stosowane w prowadzonej działalności gospodarczej. Nie jest etyczne takie konstruowanie umów w obrocie z konsumentami, które zawierają postanowienia nie niosące ze sobą jednoznacznej treści, a przy tym pozostawiają pełną swobodę decyzyjną przedsiębiorcy w kwestiach niezmiernie istotnych, bo dotyczących kosztów kredytu. W istocie zatem takie niezrozumiałe i nie poddające się weryfikacji określenie sposobu ustalenia kursów wymiany walut stanowi dodatkowe,

ukryte wynagrodzenie Banku, które może być niebagatelne zważywszy, że nie wiadomo, od którego kursu średniego ogłaszanego przez NBP, i w którą stronę może odchylić się kurs kupna stosowany przez pozwanego. Gdyby przez czas udzielania kredytu Bank odchyłał kursy w jedną stronę, a w czasie spłacania w drugą, mogłoby się w istocie okazać, że różnica nie będzie wynosiła 10%, ale realnie 20 lub nawet 30%. Takie postanowienie rażąco narusza jednocześnie interes ekonomiczny konsumenta, gdyż, niezależnie od tego, że jest nielojalne, to może mieć kardynalny wpływ na koszty kredytu ponoszonego przez konsumenta” (por. Wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 25 czerwca 2014 r., VI ACa 1930/13, LEX nr 2031092).

Sąd w niniejszej sprawie podziela stanowisko, wyrażone przez Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 7 lipca 2021 roku w sprawie I CSKP 222/21 (LEX nr 3218438), zgodnie z którym w przypadku istnienia prawomocnego wyroku uznającego określone postanowienie wzorca za niedozwolone, w procesie obejmującym incydentalną kontrolę wzorca, toczącym się pomiędzy przedsiębiorcą, który był pozwanym w sprawie o uznanie postanowienia za niedozwolone, a podmiotem, który jako konsument zawarł z nim umowę, Sąd nie powinien już oceniać, czy określone postanowienie jest niedozwolone, gdyż kwestia ta została rozstrzygnięta i rozstrzygnięcie w tej mierze ma charakter wiążący (zob. uzasadnienie uchwały siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 20 listopada 2015 r., III CZP 17/15, OSNC 2016, Nr 4, poz. 40, w którym przyjęto prejudycjalny charakter orzeczenia wydanego w ramach kontroli abstrakcyjnej dla sporów indywidualnych). W wyroku tym Sąd Najwyższy przyjął, że zasada ta ma zastosowanie zarówno do stosunków prawnych powstających po uprawomocnieniu się wyroku wydanego w ramach abstrakcyjnej kontroli wzorców i po wpisaniu postanowienia do rejestru, jak również do stosunków, które powstały wcześniej.

Podnieść należy także, iż w uchwale z 20 listopada 2015 r., wydanej w sprawie III CZP 17/15, Sąd Najwyższy uznał, że prawomocność materialna wyroku uznającego postanowienie wzorca umowy za niedozwolone wyłącza powództwo o uznanie za niedozwolone postanowienia tej samej treści normatywnej, stosowanego przez przedsiębiorcę pozwanego w sprawie, w której wydano ten wyrok (art. 365 i 366 l k.p.c.). W uzasadnieniu tej uchwały stwierdzono, że działanie prawomocności materialnej w aspekcie mocy wiążącej nie może oznaczać bezpośredniej ingerencji w indywidualne stosunki materialnoprawne, lecz tylko konieczność uznania - w przypadku sporu na tle takich stosunków - że dane postanowienie umowne powielające postanowienie wzorca umowy uznane za niedozwolone i wpisane do rejestru, o którym mowa w art. 479⁴⁵ § 2 k.p.c., lub postanowienie identyczne z nim w treści, jest niedozwolone (por. też wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2013 roku, II CSK 708/12). Rozwiązanie to mieści się w ramach wynikających z dyrektywy 93/13 oraz odpowiada płynącym z nich wymaganiom w ujęciu Trybunału. Sąd Najwyższy wskazał również, iż jednokierunkowe - na rzecz wszystkich - rozciągnięcie skutków prawomocności materialnej wyroku uwzględniającego powództwo o uznanie postanowienia wzorca umowy za niedozwolone wpisuje się w wymaganie wynikające z art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13, aby przyjęte na poziomie krajowym środki były stosowne i skuteczne. Działanie ww. wyroku na rzecz wszystkich, ale w stosunku do konkretnego pozwanego przedsiębiorcy, jest proporcjonalne, ponieważ pozwala na zachowanie równowagi pomiędzy potrzebą zapewnienia efektywności kontroli abstrakcyjnej, a koniecznością respektowania prawa do wysłuchania jako podstawowego elementu prawa do rzetelnego postępowania, wynikającego z prawa do sądu. Udzielana w tych granicach w ramach tej kontroli ochrona prawna pozostaje skuteczna, ponieważ z jej dobrodziejstw w stosunku do pozwanego przedsiębiorcy korzystać może każdy, kto chce powołać się na niedozwolony charakter postanowienia wzorca umowy, stosowanego przez tego przedsiębiorcę.

Wobec wpisania kwestionowanej klauzuli umownej do rejestru klauzul niedozwolonych na podstawie prawomocnego wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie, wydanego w sprawie, w której pozwanym był Bank (...) S.A. w W. oraz wobec wiążącego charakteru tego wyroku - w przedmiotowej sprawie, celem ustalenia, czy kwestionowane postanowienia stanowią klauzule abuzywne, wystarczające było ustalenie, czy powód, zawierając przedmiotową Umowę, działał jako konsument oraz czy kwestionowane postanowienia zostały z niego indywidualnie uzgodnione.

Przepis art. 385¹ § 1 k.c. stanowi, że postanowienia umowy zawieranej z konsumentem, które nie zostały z nim indywidualnie uzgodnione, nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Nie dotyczy to jedynie postanowień określających główne świadczenia

stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. Zgodnie z art. 385¹ § 2 k.c., zamieszczona w umowie klauzula abuzywna nie wiąże konsumenta, a strony są związane umową w pozostałym zakresie.

W ocenie Sądu, w niniejszej sprawie zostały spełnione przesłanki określone w powołanym przepisie, pozwalające uznać postanowienia łączącej strony Umowy dotyczące mechanizmu indeksacji, za klauzule abuzywne.

Dowody w niniejszej sprawie wykazują, że powód zawarł przedmiotową Umowę o kredyt jako konsument zgodnie z art. 22¹ k.c., Bank natomiast zawarł tę umowę w ramach prowadzonej działalności gospodarczej w zakresie czynności bankowych (art. 43¹ k.c.).

Przepis art. 22¹ k.c. określa, że konsument to osoba fizyczna dokonująca z przedsiębiorcą czynności prawnej niezwiązanej bezpośrednio z jej działalnością gospodarczą lub zawodową.

Dla pojęcia konsumenta całkowicie obojętny jest także sam fakt prowadzenia przez osobę fizyczną działalność gospodarczą lub zawodową. Konsumentem będzie zatem zarówno osoba fizyczna dokonująca czynności prawnej niezwiązanej ze swoją działalnością profesjonalną, jak i czynności związanej co prawda z tą działalnością, ale tylko pośrednio (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 28 lutego 2022 roku, sygn. akt I ACa 564/21, wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 31 marca 2022 roku, sygn. akt I ACa 910/21).

Niewątpliwie powód zawierając sporną umowę kredytu działał jako konsument, umowa została zawarta w celu zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych powoda, podobnie zresztą została zakwalifikowana przez bank. Kredytowana nieruchomość nigdy nie była wynajmowana ani wdzierzawiona. W lokalu mieszkalnym zarejestrowana jest działalność gospodarcza powoda. Strona powodowa prowadziła działalność gospodarczą poza kredytowaną nieruchomością. Powód przekształcił działalność gospodarczą w sp. z o.o., gdzie posiada udziały. Powód wykonuje usługi dla tej spółki oraz zasiada w zarządzie spółki. W miejscu siedziby spółki powód nie mógł zarejestrować swojej działalności, w związku z czym postanowił zarejestrować działalność gospodarczą w domu. Powód nie odliczał w ramach działalności rat kredytu i odsetek. Powód od 2018 roku wlicza połowę czynszu za mieszkanie do KPiR, w ramach optymalizacji podatkowych. Nieruchomość nie była ujęta w ewidencji środków trwałych.

Bez znaczenia jest wykształcenie konsumenta, czy wykonywany zawód (ekonomista, prawnik, doradca kredytowy, pracownik banku) czy doświadczenie kredytowe. Wyodrębnienie kategorii konsumentów, w szczególności w przypadku kredytobiorców, którzy zawarli z bankiem kredyt w walucie obcej jest bowiem dokonane ze względu na ich strukturalną słabość rynkową, nie zaś w zależności od stanu wiedzy lub świadomości konkretnych podmiotów (por. wyrok SA w Warszawie z dnia 19 stycznia 2022 roku, I ACa 104/20; wyrok TSUE z dnia 21 marca 2019 roku, C-590/17).

O statusie konsumenta przesądza chwila zawarcia umowy. „W rolę konsumenta się tylko wchodzi, tak samo jak w rolę przedsiębiorcy, i żadne działanie post factum nie ma mocy tego zmienić. Gdyby było inaczej, nie istniałaby jakakolwiek pewność obrotu gospodarczego. Zamiar określonego wykorzystania środków pochodzących z kredytu wynika wprost z umowy kredytowej (kredyt jest zawsze celowy), zamiar określonego wykorzystania przedmiotu kredytowania (najczęściej nieruchomości) jest przez osobę zawierającą kredyt artykułowany pośrednio. Należy go badać na dzień zawarcia umowy kredytowej. Zamiar ten bez konsekwencji dla statusu konsumenta może się zmienić w czasie” (vide: Jacek Zandecki, Status prawny konsumenta jako strony umowy o kredyt indeksowany/denominowany do franka szwajcarskiego, Studium Prawa Publicznego, Nr 2 (22) 2018).

Zgodnie z wyrokiem TSUE z dnia 20 stycznia 2005 roku (C-464/01) „na podstawie przedstawionych dowodów do sądu, przed którym zawisł spór, należy rozstrzygnięcie kwestii, czy dana umowa miała na celu zaspokojenie - w niepomiąlnym zakresie - potrzeb wynikających z działalności gospodarczej danej osoby, czy raczej użytek gospodarczy stanowił zaledwie element o nikłym znaczeniu. W tym celu sąd krajowy powinien rozważyć nie tylko treść, charakter i cel umowy, ale również obiektywne okoliczności, które towarzyszyły jej zawarciu”.

W niniejszej sprawie zostało wykazane, że przedmiotowa umowa kredytu została zawarta w celu zaspokojenia potrzeb mieszkaniowych powoda.

W ocenie Sądu nie budzi także w niniejszej sprawie wątpliwości, że postanowienia dotyczące indeksacji w przedmiotowej Umowie nie były uzgadniane z powodem indywidualnie przed zawarciem Umowy. Nieuzgodnione indywidualnie są te postanowienia umowy, na których treść konsument nie miał rzeczywistego wpływu. W szczególności odnosi się to do postanowień umowy przejętych z wzorca umowy zaproponowanego konsumentowi przez kontrahenta (art. 385¹ § 3 k.c.). Przy czym należy podkreślić, że wzorce są to klauzule, opracowane przed zawarciem umowy i wprowadzane do stosunku prawnego przez jedną ze stron w ten sposób, że druga strona nie ma wpływu na ich treść. Są one zwykle opracowywane w oderwaniu od konkretnego stosunku umownego i w sposób jednolity określają treść przyszłych umów, stąd strona która wyraziła zgodę na stosowanie wzorca nie może zmieniać jego treści według swojej woli. Ciężar dowodu, że dane postanowienie umowne zostało uzgodnione indywidualnie, spoczywa na tym, kto się na to powołuje (art. 385¹ § 4 k.c.). Strona pozwana w niniejszej sprawie nie wykazała, aby powód miał wpływ na postanowienia umowne dotyczące indeksacji. Zaakceptowanie przez powoda kwestionowanych postanowień poprzez podpisanie przedmiotowej Umowy nie oznacza, że postanowienia te zostały z powodem indywidualnie uzgodnione lub że powód miał wpływ na ich treść.

Kolejno wskazać należy, iż sporne postanowienia stanowią główny przedmiot umowy (tak m.in. Sąd Najwyższy w wyroku z 11 grudnia 2019 r. w sprawie V CSK 382/18 i w wyroku z 4 kwietnia 2019 r. w sprawie III CSK 159/15 oraz Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej w wyroku z 14 marca 2019 r. w sprawie D. C-118/17 i w wyroku z 12 lutego 2014 r. w sprawie K.C-26/13 oraz Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z 26 sierpnia 2020 r., w sprawie VI ACa 801/19). W związku z tym ustalić należało, czy sformułowane zostały one w sposób jednoznaczny. Postanowienia te w ocenie Sądu nie spełniają tego kryterium. Na podstawie kwestionowanych postanowień umownych nie było bowiem możliwe precyzyjne określenie kwoty kredytu w EUR oraz kwoty spłaty w EUR bez odniesienia do Tabeli Kursów, tworzonej jednostronnie przez Bank. Przy czym, w Umowie nie zostały określone w jednoznaczny i weryfikowalny sposób kryteria ustalania przez Bank kursów walut, w tym nie wskazano kryteriów co do górnej granicy kursów ustalanych jednostronnie przez Bank.

W przytoczonym wyroku Trybunału Sprawiedliwości w sprawie C-26/13 wskazano, że ocena tego, czy warunek umowny został wyrażony prostym i zrozumiałym językiem, powinna uwzględniać wszystkie okoliczności sprawy, w szczególności informacje udzielone konsumentowi przy zawarciu umowy oraz nie powinna ograniczać się do aspektów ściśle formalnych i językowych, a uwzględniać również konsekwencje ekonomiczne zastosowania warunku i jego ewentualny stosunek do pozostałych warunków umownych.

W niniejszej sprawie należało rozważyć także, czy informacje udzielone powodowi przez pozwanego były wystarczające do podjęcia przez powoda świadomej i rozważnej decyzji. Zgodnie z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości z dnia 20 września 2018 roku w sprawie C-51/17 warunki umowy powinny być wyrażone prostym i zrozumiałym językiem, co zobowiązuje instytucje finansowe do dostarczenia kredytobiorcom informacji wystarczających do podjęcia przez nich świadomych i rozważnych decyzji. Wymóg ten oznacza zatem, że warunek dotyczący ryzyka kursowego musi zostać rozumiany przez konsumenta. Ponadto w wyroku w sprawie C-609/16, wydanym w dniu 10 czerwca 2021 roku, Trybunał Sprawiedliwości potwierdził wyrażane już we wcześniejszych wyrokach stanowisko, że wymogu przejrzystości warunków umownych nie można zawęzić do zrozumiałości tych warunków pod względem formalnym i gramatycznym. Ponieważ ustanowiony przez dyrektywę nr 93/13 system ochrony opiera się na założeniu, że konsument jest stroną słabszą niż przedsiębiorca, między innymi ze względu na stopień poinformowania, ów wymóg wyrażania warunków umownych prostym i zrozumiałym językiem, a więc wymóg przejrzystości ustanowiony w tej dyrektywie, musi podlegać wykładni rozszerzającej (por. wyrok z dnia 3 marca 2020 roku w sprawie C#125/18).

Podnieść należy zgodnie z orzeczeniem Sądem Apelacyjnym w Warszawie (wyrok z 26 sierpnia 2020 r., w sprawie VI ACa 801/19), że świadomość ryzyka kursowego to taki stan, w którym kredytobiorca w chwili zawierania umowy kredytu ma wiedzę, jak kształtowałyby się jego zadłużenie oraz koszty obsługi spłaty kredytu w przypadku silnej

deprecjacji złotówki względem danej waluty obcej, z której kursem dany kredyt został powiązany, ale w oparciu o treść umowy kredytu, która ma zostać zawarta, a nie przez bliżej niedookreślone symulacje, które mogą być powiązane z jej treścią.

Z dowodów zgromadzonych w niniejszej sprawie nie wynika, aby strona pozwana sprostowała powyższemu obowiązkowi, aby pozwany Bank przed zawarciem przedmiotowej Umowy przedstawił w rzetelny sposób informację o tym, że mogą wystąpić znaczne wahania kursu waluty indeksacji, co może mieć znaczący wpływ na wysokość raty kredytowej i salda zadłużenia. W szczególności powodowi nie przedstawiono symulacji rat kredytowych przy założeniu istotnego wzrostu kursu EUR. Podkreślić należy, iż podpisanie lakonicznych oświadczeń o świadomości ryzyk kursowego i zmiany stóp procentowych – samo przez się nie spełnia wymogu udzielenia rzetelnej i jasnej informacji w powyższym zakresie.

Informacja tego typu, aby mogła być uznana za wystarczającą, powinna być znacznie szersza i dokładniejsza, w szczególności winna obejmować wykresy historycznych wahań kursu EUR oraz konkretne symulacje wysokości rat kredytu w przypadku znacznego wzrostu kursu tej waluty. Pracownik banku powinien także omówić przedmiotowe symulacje i wykresy z powodem, aby zapoznać go w pełni z ryzykiem, które przyjmuje na siebie decydując się na przedmiotowy kredyt. Wobec nieprzedstawienia powyższych informacji powodowi, Sąd uznał, że pozwany nie sprostął spoczywającemu na nim obowiązkowi należytego poinformowania konsumentów o ryzyku związanym z oferowanym mu produktem bankowym.

Gdyby powodowi rzeczywiście zostało należycie wyjaśnione znaczenie zmiany kursu waluty i ponoszonego ryzyka, to założyć można, iż nie decydowałby się na kredyt powiązany z kursem waluty obcej w sposób wadliwy w perspektywie jego spłacania przez kilkadziesiąt lat. Gdyby kredytujący Bank zamierzał wystarczająco poinformować powoda, działających jako konsumentów, o niebezpieczeństwach wynikających z kredytu powiązanego z kursem waluty obcej, to nie proponowałby w ogóle zawierania takich umów kredytowych, zdając sobie sprawę jako profesjonalista, że umowa taka może zostać łatwo oceniona jako nieuczciwa (por. Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 29 października 2019 roku w sprawie IV CSK 309/18).

Wobec uznania, że kwestionowane postanowienia umowne odnosiły się do świadczenia głównego i nie zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, możliwe było przejście do badania kolejnych przesłanek z art. 385¹ k.c.

Sąd ocenił, że kwestionowane postanowienia umowne kształtują prawa i obowiązki powoda w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. Przez rażące naruszenie interesów konsumenta należy rozumieć nieusprawiedliwioną dysproporcję praw i obowiązków na jego niekorzyść w określonym stosunku obligacyjnym. Natomiast działanie wbrew dobrym obyczajom (w zakresie kształtowania treści stosunku obligacyjnego) oznacza tworzenie przez partnera konsumenta takich klauzul umownych, które godzą w równowagę kontraktową stron takiego stosunku (tak w wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 22 października 2020 roku, w sprawie I ACa 709/19). Ocena zachowania w świetle dobrych obyczajów następuje najczęściej poprzez odwołanie się do takich wartości jak: szacunek wobec partnera, uczciwość, zaufanie, lojalność, rzetelność i fachowość. Postanowienia umów, które kształtują prawa i obowiązki konsumenta, nie pozwalając na realizację tych wartości, uznawane są za sprzeczne z dobrymi obyczajami. Postanowienie umowne jest sprzeczne z dobrymi obyczajami, gdy można rozsądnie założyć, że kontrahent konsumenta, traktujący go w sposób sprawiedliwy i słuszny i uwzględniający jego prawnie uzasadnione roszczenia, nie mógłby racjonalnie się spodziewać, że konsument zaakceptowałby w ramach negocjacji klauzulę będącą źródłem braku równowagi stron (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 15 stycznia 2016 roku w sprawie I CSK 125/15 i z dnia 4 kwietnia 2019 roku w sprawie III C 159/17).

W niniejszej sprawie Sąd podziela ugruntowany już w orzecznictwie pogląd, iż niejasny i niepoddający się weryfikacji mechanizm ustalania przez bank kursów waluty, pozostawiający bankowi swobodę, jest w sposób oczywisty sprzeczny z dobrymi obyczajami i rażąco narusza interesy konsumenta, a klauzula, która nie zawiera jednoznacznej treści i przez to pozwala na pełną swobodę decyzyjną przedsiębiorcy w kwestii bardzo istotnej dla konsumenta, dotyczącej kosztów kredytu, jest klauzulą niedozwoloną (tak m.in. Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 4 kwietnia 2019 roku w sprawie III C 159/17). Ponadto niewątpliwie dobre obyczaje narusza także całkowite i nieograniczone obciążenie konsumenta

ryzykiem zmiany kursu walut (tak w wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 4 listopada 2020 roku, w sprawie V ACa 300/20).

Zgodnie z art. 385² k.c. oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy, biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny. Dla oceny danego postanowienia na podstawie art. 385¹ k.c. nie ma żadnego znaczenia sposób wykonywania umowy przez strony. W niniejszej sprawie nie podlegało zatem badaniu i nie miało znaczenia dla rozstrzygnięcia, czy pozwany Bank korzystał z możliwości, wynikających ze spornych postanowień umownych, a więc czy ustalane przez niego kursy walut w Tabeli Kursów były zawyżone w stosunku do kursów NBP lub kursów ustalanych przez inne banki. Postanowienie jest niedozwolone, jeśli stwarza dla przedsiębiorcy samą możliwość działania w sposób rażąco naruszający interesy konsumenta. Za rażąco sprzeczne z interesem konsumenta uznać należy już samo skonstruowanie mechanizmu ustalania wartości świadczenia jednostronnie przez Bank, ponieważ mechanizm ten narusza równowagę kontraktową, umożliwiając przedsiębiorcy wpływ na kształtowanie obowiązków umownych konsumenta.

Należy wskazać, że zgodnie z wyrokiem Trybunału Sprawiedliwości z dnia 29 kwietnia 2021 roku, wydanym w sprawie C-19/20, sąd krajowy jest zobowiązany do stwierdzenia nieuczciwego charakteru warunku umowy zawartej między przedsiębiorcą, a konsumentem, nawet jeśli warunek ten został zmieniony przez te strony w drodze umowy. Wyjątkiem od tej reguły jest sytuacja, kiedy konsument wyraził wolną i świadomą zgodę na zmianę nieuczciwego warunku i na rezygnację z ochrony przed nieuczciwymi postanowieniami umownymi. W niniejszej sprawie powód nie wyraził świadomej zgody na zmianę nieuczciwego warunku umownego, a wręcz przeciwnie - wnosząc pozew w niniejszej sprawie domagał się objęcia go ww. ochroną.

W wyroku z dnia 3 października 2019 roku, w sprawie C-260/18, Trybunał Sprawiedliwości wskazał, że po stwierdzeniu nieuczciwego charakteru niektórych warunków umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej i oprocentowanego według stopy procentowej bezpośrednio powiązanej ze stopą międzybankową danej waluty, sąd może przyjąć zgodnie z prawem krajowym, że ta umowa nie może nadal obowiązywać bez takich warunków z tego powodu, że ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy. Natomiast w wyroku z dnia 29 kwietnia 2021 roku, w sprawie C-19/20 Trybunał Sprawiedliwości wskazał, że skutki stwierdzenia przez sąd istnienia nieuczciwego warunku w umowie, zawartej między przedsiębiorcą, a konsumentem, podlegają przepisom prawa krajowego, przy czym kwestia utrzymywania się w mocy takiej umowy powinna być oceniana z urzędu przez sąd krajowy zgodnie z obiektywnym podejściem na podstawie tych przepisów.

W przedmiotowej sprawie w ocenie Sądu nie ma możliwości zastąpienia abuzywnych postanowień, dotyczących mechanizmu indeksacji, odsyłającego do Tabeli Kursów przepisami o charakterze dyspozytywnym. W związku z powyższym należało ustalić, czy w tych konkretnych okolicznościach po wyeliminowaniu z Umowy postanowień uznanych za abuzywne i niezastąpieniu ich innymi postanowieniami, Umowa ta może nadal obowiązywać.

Opisywana klauzula indeksacyjna stanowi element określający główne świadczenie stron umowy kredytu indeksowanego. Wobec tego, stwierdzić należy, że usunięcie postanowienia określającego główne świadczenia stron, prowadzi do tego, że pomiędzy stronami brak jest zgody na zawarcie umowy. Powyższe prowadzi do wniosku że na skutek stwierdzenia abuzywności wskazanych postanowień umownych, umowę należy uznać za nieważną. Wyeliminowanie z umowy o kredyt indeksowany do waluty obcej postanowień dotyczących indeksacji prowadzi nie tylko do zniesienia mechanizmu indeksacji oraz różnic kursów walutowych, ale również pośrednio do zamknięcia ryzyka kursowego, które jest bezpośrednio związane z indeksacją. Usunięcie tych postanowień z umowy powoduje, że umowa ta nie może nadal obowiązywać bez tych warunków z tego powodu, że ich usunięcie spowodowałoby zmianę charakteru głównego przedmiotu umowy (por. powołany już wyżej wyrok w sprawie C-260/18). Po wyeliminowaniu z umowy o kredyt indeksowany do waluty obcej postanowień dotyczących indeksacji - a więc postanowień wyznaczających naturę tego stosunku zobowiązaniowego - umowę należałoby uznać za nieważną także na podstawie art. 353¹ k.c., jako sprzeczną z naturą zobowiązania. Wyeliminowanie z umowy o kredyt indeksowany do

waluty obcej postanowień dotyczących indeksacji doprowadziłoby bowiem do takiego zniekształcenia tego stosunku zobowiązaniowego, że nie odpowiadałoby on już jego naturze, której istotą jest wprowadzenie postanowień dotyczących indeksacji, pozwalających na ustalenie salda zadłużenia w walucie obcej a następnie zastosowanie do tak ustalonego salda zadłużenia oprocentowania ustalonego według stawki EURIBOR.

Sąd ocenił, że przedmiotowa umowa kredytu jest nieważna, ponieważ abuzywne są zawarte w niej postanowienia określające mechanizm waloryzacji. Bez tych postanowień umowa nie może dalej wiązać, gdyż brak jest zasadniczych jej elementów, tj. określenia świadczenia stron. Brak jest zatem podstaw do zastosowania art. 385¹ § 2 k.c. czy też art. 6 ust. 1 in fine dyrektywy nr 93/13.

Wskazać należy, że skutkiem uznania za niedozwolone postanowień umownych dotyczących zasad ustalania kursów walut, jest konieczność ich pominięcia przy ustalaniu treści stosunku prawnego wiążącego konsumenta. Postanowienia takie przestają wiązać już od chwili zawarcia umowy. Oznacza to, że nie stanowią elementu treści stosunku prawnego i nie mogą być uwzględniane przy rozpoznawaniu spraw związanych z jego realizacją. W rezultacie konieczne jest przyjęcie, że łączący strony stosunek umowny nie przewiduje zastosowania mechanizmu indeksacji w kształcie określonym pierwotną umową: pozostaje sformułowanie o indeksacji i przeliczeniu świadczeń bez precyzyjnego wskazania sposobu określania kursów. W szczególności nie jest możliwe zastosowanie kursu EURIBOR i marży banku, gdyż jest to rozwiązanie zupełnie nie wynikające z oświadczeń woli stron (podobnie: uzasadnienia wyroków Sądu Najwyższego: z dnia 11 grudnia 2019 roku, V CSK 382/18, OSNC zb. dod. 2021/B/20, z dnia 10 maja 2022 roku, II CSKP 285/22, z dnia 13 maja 2022 roku, II CSKP 293/22).

Nie jest możliwe zatem w konsekwencji powyższego, ustalenie wysokości świadczenia kredytobiorcy, tj. ustalenie wysokości kwoty, która podlega zwrotowi na rzecz banku i która stanowi podstawę naliczenia odsetek należnych od kredytobiorcy. Wobec niezgodnienia przez strony wysokości podstawowego świadczenia choćby jednej ze stron, umowę należy uznać za nieważną. Dlatego Sąd podzielił stanowisko, że pozostawienie umowy w kształcie okrojonym poprzez wyeliminowanie z niej klauzul indeksacyjnych określających główne świadczenia stron umowy, stanowiłoby naruszenie art. 353¹ k.c. wyrażającego zasadę swobody umów. Byłoby sprzeczne z istotą, naturą stosunku zobowiązaniowego, który strony chciały wykreować. Bez takich bowiem postanowień nie może dojść do ważnego zawarcia umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej (tak uznał m. in. Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 4 września 2020 roku, V ACa 44/19, LEX nr 3102217). Dalsze utrzymanie umowy kredytowej, po wyeliminowaniu klauzul zakwestionowanych przez kredytobiorcę, nie jest możliwe, dlatego trzeba przyjąć upadek całej umowy (vide: wyrok Sądu Najwyższego z dnia 11 grudnia 2019 roku, V CSK 382/18, OSNC zb. dod. 2021/B/20; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 13 listopada 2019 roku, I ACa 268/19, Legalis nr 2282846).

Za słuszością powyższej argumentacji przemawia także orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, z którego wynika zakaz uzupełniania powstałej w ten sposób luki w umowie przepisami dyspozytywnymi - w szczególności pozwalającym na zastosowanie kursu średniego NBP (vide: wyrok z dnia 3 października 2019 roku, C-260/18, Legalis nr 2230278; oraz z dnia 29 kwietnia 2021 roku, C-19/20, Legalis nr 2562735). Stanowiska tego nie zmienia wyrok z 2 września 2021 r. (sygn. C-932/19, Legalis nr 2606025) m.in. z tego powodu, że w Polsce nie wprowadzono ustawowego kursu wymiany walut w umowach kredytów. Brak możliwości zastosowania średniego kursu NBP potwierdził także Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z 2 marca 2022 r. (sygn. II CSKP 520/22, Legalis nr 2698157). Po stwierdzeniu nieważności nieuczciwego warunku znajdującego się w umowie zawartej między konsumentem, a przedsiębiorcą, który pociąga za sobą nieważność tej umowy w całości, Sąd nie może zastąpić tego warunku umownego ani wykładnią oświadczenia woli stron w celu uniknięcia unieważnienia tej umowy, ani przepisem prawa krajowego o charakterze dyspozytywnym - nawet jeśli konsument został poinformowany o skutkach nieważności tejże umowy i zaakceptował je (vide: wyrok Trybunału Sprawiedliwości z dnia 8 września 2022 roku, C-80/21, Legalis nr 2714917).

Nie jest możliwe zastosowanie w sprawie w miejsce postanowień abuzywnych m.in. art. 24 i 32 ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 roku o Narodowym Banku Polskim (tj. Dz. U. z 2022 roku, poz. 492 ze zm.), jako mających charakter ogólny, których ratio legis nie jest zastępowanie luk w umowie wywołanych wyeliminowaniem z niej postanowień

niedozwolonych. Przepisem uzupełniającym lukę nie jest także art. 41 ustawy z dnia 22 sierpnia 1936 roku Prawo wekslowe (tj. Dz. U. z 2022 roku, poz. 282 ze zm.) z racji na zawężenie jego stosowania do zobowiązań wekslowych (vide: wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 25 maja 2022 roku, V ACa 839/21).

Podsumowując, przedmiotową umowę należało uznać za nieważną na skutek stwierdzenia abuzywności postanowień dotyczących mechanizmu indeksacji, prowadzącej w konsekwencji do nieważności umowy. W ocenie Sądu powód ma interes prawny w żądaniu ustalenia nieważności umowy kredytu w niniejszej sprawie.

Zgodnie z art. 189 k.p.c. powód może żądać ustalenia przez sąd istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, gdy ma w tym interes prawny. Przepis art. 189 k.p.c. ma charakter przepisu materialnoprawnego, gdyż stanowi podstawę prawną powództw o ustalenie stosunku prawnego oraz o ustalenie prawa, i to zarówno ustalenie pozytywne, jak i negatywne. Przedmiotem ustalenia w drodze powództwa przewidzianego w art. 189 k.p.c. mogą być prawa i stosunki prawne, dla ustalenia których właściwa jest droga procesu cywilnego (np. ustalenie nieważności umowy, ugody sądowej, testamentu). Przesłanką merytoryczną powództwa o ustalenie jest interes prawny, rozumiany jako potrzeba ochrony sfery prawnej powoda, którą może uzyskać przez samo ustalenie stosunku prawnego lub prawa (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 10 czerwca 2011 roku, II CSK 568/10, Lex nr 932343).

Interes prawny istnieje wówczas, gdy zachodzi niepewność stosunku prawnego lub prawa, wynikająca z obecnego lub przewidywanego ich naruszenia lub kwestionowania. Brak interesu zachodzi wtedy, gdy sfera prawna powoda nie została naruszona lub zagrożona, bo jego prawo już zostało naruszone albo powstały określone roszczenia i może osiągnąć pełniejszą ochronę swych praw, bo może dochodzić zobowiązania pozwanego do określonego zachowania - świadczenia lub wykorzystać inne środki ochrony prawnej prowadzące do takiego samego rezultatu. Zasada ta nie ma charakteru bezwzględnego, bo powód nie traci interesu, jeżeli ochrona jego sfery prawnej wymaga wykazania, że stosunek prawny ma inną treść, w szczególności, gdy umowa jest zawarta na długi czas, a wyrok w sprawie o świadczenie za wcześniejszy okres (roszczenia dodatkowe zgłoszone przez powoda) nie usunie niepewności w zakresie wszystkich skutków prawnych mogących wyniknąć z tego stosunku w przyszłości (tak Sąd Apelacyjny w Warszawie w wyroku z dnia 25 października 2018 roku, I ACa 623/17, Lex nr 2583325).

Powód ma zatem interes prawny w żądaniu ustalenia w rozumieniu art. 189 k.p.c., gdyż samo powództwo o zapłatę nie rozstrzygnęłoby w sposób definitywny istniejącego pomiędzy stronami sporu co do związania ich przedmiotową Umową. Rozstrzygnięcie żądania o zapłatę zakończy bowiem jedynie spór co do zwrotu kwot, które już zostały zapłacone na podstawie tej umowy. Jedynie ustalenie, czy strony są związane przedmiotową umową, w pełny sposób zabezpieczy interes powoda. Rozstrzygnie kwestię podstawową, tj. czy powoda wiąże z pozwanym Bankiem umowa o kredyt. Usunięta zatem zostanie niepewność co do tego, czy powód jest nadal zobowiązany wobec pozwanego Banku do dokonywania spłaty rat kredytu na podstawie przedmiotowej umowy. Sąd ocenił, że ustalenie orzeczeniem Sądu o nieważności umowy kredytu będzie także stanowić podstawę dokonania wzajemnych rozliczeń pomiędzy powodem i pozwanym.

W niniejszej sprawie Sąd ocenił, że nie zachodzi sytuacja, aby żądanie powoda nosiło znamiona nadużycia prawa podmiotowego i jako sprzeczne z normą wyrażoną w art. 5 k.c. nie zasługiwało na ochronę prawną. Przepis art. 5 k.c. stanowi, że nie można czynić ze swego prawa użytku, który byłby sprzeczny ze społeczno-gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współżycia społecznego. Zgodnie z trafnym, zdaniem Sądu Okręgowego, poglądem wyrażonym w orzecznictwie Sądu Najwyższego, „norma zawarta w ww. przepisie ma charakter wyjątkowy i może być stosowana tylko po wykazaniu wyjątkowych okoliczności, w sytuacji, gdy w inny sposób nie można zabezpieczyć interesu osoby zagrożonej wykonaniem prawa podmiotowego przez inną osobę oraz w tych szczególnych przypadkach, w których wykorzystywanie uprawnień wynikających z przepisów prawa prowadziłoby do skutku nie aprobowanego w społeczeństwie ze względu na przyjętą w społeczeństwie zasadę współżycia społecznego. Zasady współżycia społecznego to pojęcie nieo określone, nieostre, a powoływanie się na sprzeczność z zasadami współżycia społecznego powinno wiązać się z konkretnym wykazaniem, o jakie zasady współżycia społecznego w konkretnym wypadku chodzi oraz na czym polega sprzeczność danego działania z tymi zasadami. Taki charakter klauzul generalnych zawartych w rozważanym przepisie nakazuje ostrożne korzystanie z instytucji nadużycia prawa

podmiotowego jako podstawy oddalenia powództwa, a przede wszystkim wymaga wszechstronnego rozważenia okoliczności, aby w ten sposób nie doprowadzić do podważenia pewności obrotu prawnego. Zasadą bowiem jest, że ten kto korzysta ze swego prawa postępuje zgodnie z jego społeczno-gospodarczym przeznaczeniem i zasadami współzycia społecznego. Z istnienia domniemania, że korzystający z prawa podmiotowego postępuje zgodnie z zasadami współzycia społecznego, wysuwa się jako oczywisty wniosek, iż ciężar dowodu istnienia okoliczności faktycznych uzasadniających ten zarzut spoczywa na tym, kto ten zarzut podnosi” (vide: uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 14 stycznia 2022 roku, I CSK 901/22). Pozwany w niniejszej sprawie nie wykazał, aby dochodzenie przez powoda roszczeń objętych pozwem stanowiło naruszenie jakiegokolwiek zasady współzycia społecznego. Należy przy tym podkreślić, że pozwany bank był autorem wzorca umownego zawierającego klauzule niedozwolone, których eliminacja doprowadziła do upadku umowy jako nieważnej. W przedmiotowej sprawie Sąd miał na uwadze, że powód ma prawo korzystać ze posiadanych uprawnień konsumenckich i domagać się ochrony, w tym poprzez żądanie ustalenia nieważności umowy oraz zwrotu kwot uiszczonych na rzecz banku w wykonaniu nieważnej umowy.

Konsument może wyrazić swą zgodę na niedozwolone postanowienie zarówno w toku sporu przed sądem, jak i pozasądowo. W przedmiotowej sprawie Sąd poinformował powoda o tego rodzaju konsekwencjach na piśmie. Należycie poinformowany powód odmówił zgody na obowiązywanie ww. umowy.

W związku z powyższym, Sąd orzekł o nieważności ww. umowy w **pkt I** sentencji wyroku.

Z uwagi na przesądzenie o nieważności umowy kredytu strony powinny zwrócić sobie kwoty świadczone na podstawie tejże umowy (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 16 lutego 2021 roku w sprawie III CZP 11/20 oraz uchwała 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 7 maja 2021 roku w sprawie III CZP 6/21). Wobec stron aktualizuje się wzajemnie obowiązek kondykcji na podstawie art. 410 § 1 i 2 w związku z art. 405 k.c. Wskazać przy tym należy, iż Sąd w tym składzie podziela stanowisko Sądu Najwyższego zawarte w uzasadnieniu wyroku z dnia 11 grudnia 2019 roku (V CSK 382/18), zgodnie z którym przy nieważnej umowie, każdej ze stron przysługuje własne roszczenie o zwrot nienależnie zapłaconych kwot (tzw. teoria dwóch kondykcji), a dopóki strony takich roszczeń nie zgłoszą, to sąd nie może z urzędu ustalać, która strona per saldo jest wzbogacona (tzw. teoria salda).

Upadek umowy kredytu powoduje także upadek stosunków doń akcesoryjnych, w wypadkach, gdy występuje ścisła akcesoryjność z marżami, prowizjami, opłatami bankowymi (za monity, aneksy, zaświadczenia), składkami na ubezpieczenia pomostowe i niskiego wkładu, czy „opłaty manipulacyjnej”. Tak też miało miejsce w przedmiotowej umowie. Nawet jeżeli taka konstrukcja zabezpieczeń byłaby, co do zasady, dopuszczalna w wypadku ważnej umowy, to w sytuacji, gdy umowa kredytu okazała się nieważna ex lege i ab initio, to uznać należy, że nie zaistniała przyczyna umożliwiająca pozwanemu pobór z konta powoda powyższych opłat (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 16 lutego 2023 roku, I ACa 85/22).

Sąd stwierdził zatem, że nieważność umowy o kredyt zawartej przez strony skutkowałą uznaniem za zasadne żądania powoda o zwrot tego, co na jej podstawie świadczył z tytułu spłaty kredytu oraz opłat około kredytowych w okresie od dnia 5 maja 2011 roku do dnia 9 listopada 2021 roku. Jak bowiem stanowi art. 410 § 2 k.c., świadczenie jest nienależne, jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia. Taka sytuacja ma miejsce w przedmiotowej sprawie.

Należy też wskazać, w kontekście art. 411 k.c., że po stronie spełniającego świadczenie musi istnieć pozytywna wiedza o braku powinności spełnienia świadczenia i nie może być z nią utożsamiana jedynie wątpliwość, co do obowiązku świadczenia (tak min. w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 1997 roku, III CKN 236/97, OSNC 1998/6/101). W niniejszej sprawie powód wywiązywał i wywiązuje się z postanowień umowy, a brak spełnienia świadczeń mógł spowodować możliwość wypowiedzenia umowy przez bank i postawienia kredytu w stan natychmiastowej wymagalności. Ponadto należy podzielić stanowisko, że przewidziany w art. 411 pkt 1 k.c. wyjątek dotyczący świadczeń spełnionych w wykonaniu nieważnej czynności prawnej obejmuje także świadczenia spełnione w wykonaniu niewiążącego konsumenta postanowienia umownego (art. 385¹ § 2 k.c.), gdyż w przeciwnym razie

powstałaby luka w prawie (tak Sąd Apelacyjny w Łodzi w uzasadnieniu wyroku z dnia 30 kwietnia 2014 roku, I ACa 1209/13).

Brak jest również podstaw, aby świadczenie na podstawie umowy zawartej w oparciu o narzucone przez bank nieuczciwe warunki czyniło zadość zasadom współżycia społecznego - o czym stanowi art. 411 pkt 2 k.c.

Należy również wskazać, że stosownie do treści art. 411 pkt 4 k.c., nie można żądać zwrotu świadczenia, jeżeli świadczenie zostało spełnione, zanim wierzytelność stała się wymagalna. Jednak przypadki, w których podstawa świadczenia jest nieważna, nie są objęte zakazem unormowania art. 411 pkt 4 k.c., co pozwala na zwrot kwot nienależnie wpłaconych. Przepis ten nie ma zastosowania do świadczenia nienależnego, gdyż dotyczy zobowiązań istniejących, acz niewymagalnych. W takich wypadkach podstawa nie powstała, więc brak jest roszczenia, które mogłoby jeszcze nie być wymagalne.

Brak przy tym podstaw do stwierdzenia, że zwrot świadczenia nie należał się powodowi w związku z treścią art. 409 k.c.

Na podstawie powołanych przepisów powód zatem zasadnie domagał się kwot dochodzonych pozwem, jako wynikających z dokonanych przez niego wpłat.

Biorąc pod uwagę, że zestawienie wpłat znalazło potwierdzenie w zaświadczeniach wystawionych przez pozwanego Sąd w **pkt II** sentencji wyroku zasądził od pozwanego na rzecz powoda D. B. kwoty żądane w pozwie tj. 30.785,90 EUR i 10.197,02 zł.

Jednocześnie Sąd zasądził w **pkt II** wyroku od pozwanego na rzecz powoda odsetki ustawowe za opóźnienie:

- od kwoty 30.785,90 EUR od dnia 17 stycznia 2022 roku do dnia zapłaty,
- od kwoty 10.192,02 zł od dnia 17 stycznia 2022 roku do dnia zapłaty,
- od kwoty 5,00 od dnia 13 sierpnia 2022 roku do dnia zapłaty.

O odsetkach ustawowych za opóźnienie od powyższej kwoty Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 k.c., zgodnie z którym jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi. Zgodnie z art. 455 k.c. jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwaniu dłużnika do wykonania. W niniejszej sprawie powód przed wniesieniem pozwu wezwał stronę pozwaną do zapłaty kwoty 31.510,47 EUR, kwoty 3,14 EUR oraz kwoty 10.192,02 PLN w terminie 3 dni od otrzymania wezwania przez pozwanego. Wezwanie do zapłaty zostało doręczone pozwanemu w dniu 12 stycznia 2022 roku (data doręczenia k. 69v). Termin na zapłatę kwot 30.785,90 EUR i 10.192,02 zł minął w dniu 15 stycznia 2022 roku, Sąd uznał, że tego dnia roszczenie powoda o zapłatę tych kwot stało się wymagalne, zaś od następnego dnia pozwany pozostaje w opóźnieniu w spełnieniu żądań powoda co do kwot 30.785,90 EUR i 10.192,02 zł, powód zaś wniósł o zasądzenie odsetek od 17 stycznia 2022 r. , co należało uwzględnić, wobec czego Sąd orzekł w **punkcie II** sentencji wyroku. Jako, że w dniu 12 sierpnia 2022 roku, pozwanemu doręczono pozew (elektroniczne potwierdzenie odbioru k. 286), Sąd uznał, że w tym dniu roszczenie powoda o zapłatę kwoty 5,00 zł stało się wymagalne, zaś od następnego dnia tj. od dnia 13 sierpnia 2022 r. pozwany pozostaje w opóźnieniu w spełnieniu żądania powoda co do kwoty 5,00 zł, o czym orzekł w **punkcie II** sentencji wyroku

Roszczenie powoda o zapłatę nie jest przedawnione. W ocenie Sądu granicznym momentem, z którym można wiązać początek biegu terminu przedawnienia roszczenia o zwrot świadczonego przez kredytobiorców kwot jest w odniesieniu do niniejszej sprawy dzień opublikowania wyroku Trybunału w sprawie C-260/18 (D.), którego wydanie było szeroko komentowane w Polsce. Tezy płynące z tego orzeczenia, dotyczące m.in. niemożności uzupełniania luk w umowie powstałych na skutek eliminacji warunków nieuczciwych z odwołaniem się do przepisów o charakterze ogólnym (co było przedmiotem niektórych rozstrzygnięć sądowych) niewątpliwie winny stanowić asumpt

dla kredytobiorców do przedsięwzięcia czynności zmierzających do ochrony swoich praw. Dlatego mając uwadze konieczną do przyjęcia fikcję z art. 120 § 1 k.c., w ocenie Sądu data 4 października 2019 roku, tj. dzień następujący po dniu opublikowania ww. orzeczenia wyznaczać winna początek biegu terminu przedawnienia roszczenia o zapłatę kwot już przez kredytobiorcę uiszczonych. Orzeczenie było bowiem niezwłocznie opublikowane na powszechnie dostępnych stronach internetowych Trybunału oraz było przedmiotem szerokiej relacji medialnej, co należy traktować w kategoriach faktu powszechnie znanego. Tym samym roszczenia dochodzone pozwem nie przedawniły się przy uwzględnieniu terminu ogólnego z art. 118 k.c. Przyjęcie odmiennej tezy godziłoby w zasadę skuteczności dyrektywy (effet utile). Poszukiwanie wcześniejszego początku biegu terminu przedawnienia, jeżeli założenie to nie jest obalone szczególnymi okolicznościami danej sprawy, np. wcześniejszym wyraźnym kwestionowaniem przez konsumenta klauzul przeliczeniowych czy indeksacyjnych i następczym wieloletnim zaniechaniem dochodzenia swoich praw na drodze sądowej, nie byłoby do pogodzenia z zasadami ochrony praw konsumenta, odstraszącym skutkiem dyrektywy oraz byłoby wątpliwe z punktu widzenia zasad współżycia społecznego, gdyż usprawiedliwiałoby przedsiębiorcę z korzystania z nieuczciwych warunków. Tym samym, wobec wystąpienia przez powoda na drogę sądową w styczniu 2022 r. należy uznać, że ich roszczenie o zapłatę nie uległo przedawnieniu.

O kosztach procesu Sąd orzekł w **pkt III** wyroku na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. Powód wygrali proces w całości, wobec czego Sąd zasądził od pozwanego na rzecz powoda poniesione przez niego koszty procesu, w tym koszty zastępstwa prawnego według stawki minimalnej, wraz z ustawowymi odsetkami od dnia uprawomocnienia się orzeczenia do dnia zapłaty, uznając, że sprawa nie była szczególnie skomplikowana, lecz typowa, pozostawiając szczegółowe wyliczenie tych kosztów Referendarzowi sądowemu. Sąd nie znalazł podstaw, by przyznać wynagrodzenie pełnomocnikowi powoda w stawce wyższej niż minimalna, gdyż nie zaszyły przesłanki określone w § 15 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

sędzia (del.) Anna Głuszak

ZARZĄDZENIE

1. (...)

2. (...)

sędzia (del.) Anna Głuszak